

Tasviriy san'atning mohiyati, turlari va janrlarini o'rganish

Boymirzayeva Shahnoza Isroiljon qizi

Annotatsiya

Tasviriy san'at, zamon va madaniyatdan ustun turadigan insoniy ifoda sohasi, o'ziga jalb etuvchi va ilhomlantiradigan turli xil badiiy fanlarni o'z ichiga oladi. Ushbu maqola tasviriy san'atning mohiyatini ochib beradi, uning jamiyatdagi ahamiyati, tasviriy san'atning turli turlari va rassomlar o'z qarashlari va his-tuyg'ularini etkazish uchun kashf etadigan boy janrlarni muhokama qiladi.

Kalit so'zlar: Tasviriy san'at, inson, Texnologiya va globalashuv, ilhom va bog'lanish, ob'ektiv.

Kirish:

Tasviriy san'at inson ijodi va zukkoligidan dalolat beradi, fikrlar, his-tuyg'ular va madaniy rivoyatlarni bildiruvchi universal til bo'lib xizmat qiladi. Qadimgi g'or rasmlaridan tortib zamonaviy raqamli san'atgacha, tasviriy san'at evolyutsiyasi insoniyat taraqqiyotini aks ettiradi. Ushbu maqola tasviriy san'atning mohiyati, turlari va janrlarini yoritish, ularning ahamiyati va butun dunyo bo'ylab shaxslar va jamiyatlarga ta'sirini ko'rsatishga qaratilgan.

Tasviriy san'atning mohiyati.

Tasviriy san'atning zamirida ijodkorlik va tasavvurning mohiyati yotadi. Rassomlar o'zlarining g'oyalari va his-tuyg'ularini tomoshabinlar bilan rezonanslashadigan aniq shakllarga aylantirish uchun turli vositalar va usullardan foydalanadilar. Tasviriy san'at insoniyat tajribasining murakkabligini aks ettiruvchi ko'zgu vazifasini o'taydi, tafakkur, introspektsiya va muloqotga chorlaydi. Rassomlar rasm, haykaltaroshlik, musiqa, raqs, teatr va boshqa san'at turlari orqali bizni o'rab turgan dunyoni chuqurroq tushunishga yordam berib, fikrni uyg'otadi, his-tuyg'ularni uyg'otadi va in'ikoslarni shubha ostiga qo'yadi.

Tasviriy san'at nafaqat inson tajribasini aks ettiradi, balki jamiyatdagi o'zgarishlar va taraqqiyotning katalizatori sifatida ham xizmat qiladi. Rassomlar ko'pincha o'z asarlaridan dolzarb ijtimoiy muammolarni yoritish, adolatsizlik, tengsizlik va atrof-muhit muammolari haqida suhbatlarni boshlash va ijobiy o'zgarishlarni himoya qilish uchun foydalanadilar. Tasviriy rassomlar o'z ijodlari orqali me'yorlarga qarshi chiqish, chegaralarni buzish va harakatni ilhomlantirish qobiliyatiga

ega. San'at tarixiy jihatdan madaniy o'ziga xoslikni shakllantirishda, tarixiy rivoyatlarni saqlashda va turli xil aholi o'rtasida hamjamiyat va tegishlilik tuyg'usini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynagan. Bundan tashqari, tasviriy san'at madaniy almashuv va madaniyatlararo muloqot uchun platforma bo'lib, turli kelib chiqishi bo'lgan shaxslar o'rtasidagi aloqalarni osonlashtiradi va o'zaro tushunish va hurmatni rivojlantiradi. Rassomlar turli urf-odatlar, tarix va istiqbollardan ilhom olib, o'z asarlarida ta'sirlarning boy gobelenini to'qishadi.

Texnologiya va globallashuv haqiqatlarimizni qayta shakllantirayotgan jadal rivojlanayotgan dunyoda tasviriy san'at abadiy va muhim ifoda shakli bo'lib qolmoqda. Ular noaniqlik davrida tasalli, ilhom va bog'lanish tuyg'usini taklif qiladi, qiyinchiliklarga qarshi ijodkorlik va chidamlilik mayoqi bo'lib xizmat qiladi. Tasviriy san'atkorlar o'zlarining innovatsion yondashuvlari va chegarani olg'a suruvchi kontseptsionalari orqali mumkin bo'lgan chegaralarni bosib o'tishda davom etadilar, ufqlarimizni kengaytiradilar va dunyoni yangi ob'ektiv orqali ko'rishga undaydilar.

Aslini olganda, tasviriy san'at nafaqat ijodiy ifodalash vositasi, balki umumiy insoniy tajribamizning asosiy jihatidir. Ular til to'siqlarini, madaniy tafovutlarni va ijtimoiy cheklovlarni engib o'tish, yuraklarga ta'sir qilish, tasavvurlarni uyg'otish va butun dunyo bo'ylab shaxslar va jamoalarga doimiy ta'sir ko'rsatish qudratiga ega.

Haykaltaroshlik - tasviriy san'atning bir turi bo'lib, lotincha «skulpo» so'zidan olingan, qattiq materiallarga «qirgish, kesish, o'yish, tarashlash» orqali ishlov berish ma'nosini anglatadi. Haykaltaroshlik san'ati ko'rinishiga qarab, dumaloq va qabariq (relief) haykaliar yaratish turiga bo'linadi. Dumaloq haykallarni hamma tomondan ko'rish mumkin. Agar bu san'atda inson obrazining bosh qismi yoki beligacha tasvirlansa, bunday haykaliar byust deb ataladi. Relief (qabariq) haykaliar esa yuzaga bo'rttirib ishlangani uchun faqat bir tomondan ko'rishga mo'ljallangan bo'ladi. Releflar o'z o'rnida Gorelef va Barelef guruhiga bo'linadi. Gorelef - yuzaga yopishgan holda nisbatan bo'rtib ko'rinadi. Goho biror bir bo'lagi dumaloq haykal darajasida ham bo'linadi. Bareleflar yuzaga nisbatan kam bo'rtib tasvirlanadi, bu o'rinda tanga va taqinchoqlarni misol keltirish mumkin. Haykaltaroshlik asarlari asosan qattiq jismlardan - tosh, yog'och, marmar, granit, bronza, gips va boshqa shu kabi materiallardan tayyorlanadi. Bu materiallar haykalga turli xarakter va mazmun berishda xizmat qiladi. Masalan, tosh-granitdan ishlangan haykaliar kishida ulug'vorlik, abadiylik baxsh etsa, aksincha marmardan ishlangan haykaliar nozik, koikam ko'rinadi. Shuning uchun haykaliar o'zining mazmuni va o'rnatiladigan joyiga qarab har xil materiallardan ishlanadi. Haykaltaroshlik materiallari ko'p. Bu plastilin, loy, yog'och, metall, marmar, granit, suyak, sement, gips va hokazolardir. Qimmatli metallar - oltin, kumush, nikellar ham haykaltaroshlikda qo'llaniladi. Haykaltaroshlik asarida tevarak-atrofga bo'lgan munosabat, qalbidagi iztirob ham ishonarli talqin etilishi mumkin. Bunda, albatta, eng avvalo haykaltaroshning o'ta ziyrakligi, odam gavgasi va mimik o'zgarishlarini to'g'ri ifodalashi muhim o'rinni egallaydi. To'g'ri topilgan harakat, yuzdagi mimik holat - bular uning ta'sirli bo'lishiga zamin tayyorlaydi. Eynulla Aliyev, Abdumomin Boymatov, Ulug'bek Mardiyev, Ilhom Jabborov kabi haykaltaroshlar shu sohada samarali ijod qilishmoqda. Tasviriy san'at janrlari Portret janri. Insonning ichki ruhiy olami bilan bog'langan holda aniq bir obraz yaratilishi portret san'ati deb yuritiladi. Portretda insonning to'la gavgasi, yarmi yoki

yuz qiyofasining faqat o'zi ham bo'lishi mumkin. Portret yaratish o'ziga xos murakkab jarayon bo'lib, insonning anatomik tuzilishidan tortib ichki ruhiy, ma'naviy, shuningdek, tashqi ko'rinishidagi barcha jihatlarini aks ettirishi bilan san'at darajasidagi asar bo'lishi mumkin. Portretchi rassom odamlarga xos turli harakatlarni his qila bilmog'i, ayniqsa, odamning qiyofasidagi samimiylik yoki soxta jihatlarini tasviriylar bilish qobiliyatlariga ega bo'lishi kerak.

Tasviriylar san'at turlari.

Tasviriylar san'at badiiy fanlarning keng spektrini o'z ichiga oladi, ularning har biri ijodiy ifoda uchun o'ziga xos yo'lni taklif etadi. Tasviriylar san'atning asosiy turlariga quyidagilar kiradi:

1. Tasviriylar san'at:

- Rasm
- Chizish
- Haykaltaroshlik
- Chop etish
- Fotografiya

2. Ijro san'ati:

- Musiqa
- Raqs
- Teatr
- Opera
- Kino

3. Adabiy san'at:

- She'riyat
- Proza
- Drama
- Ijodiy yozish

Tasviriylar san'at janrlari.

Tasviriylar san'atning har bir turi doirasida rassomlar badiiy landshaftni shakllantiradigan ko'plab janrlar, uslublar va harakatlarni o'rganadilar. Ba'zi mashhur janrlarga quyidagilar kiradi:

1. Tasviriylar san'at janrlari:

- Realizm
- impressionizm
- Abstrakt san'at
- Kubizm
- Syurrealizm

2. Ijro san'ati janrlari:

- Klassik musiqa
- Balet
- Komediya
- Fojia
- Eksperimental teatr

3. Adabiy san'at janrlari:

- Badiiy adabiyot

- Badiiy bo'lmagan
- Fantaziya
- Sir
- Tarixiy fantastika

Xulosa:

Tasviriy san'at o'z-o'zini ifoda etish, madaniy aks ettirish va ijtimoiy sharhlash uchun kuchli vosita bo'lib xizmat qiladi. Tasviriy san'atning mazmun-mohiyati, turlari va janrlarini o'rganib, hayotimizni boyituvchi ijodkorlikning xilma-xil shakllarini chuqurroq anglaymiz. Tasviriy san'at jozibali rasm, hayajonli musiqa yoki ta'sirchan adabiyot asari orqalimi, butun dunyo bo'ylab odamlarni ilhomlantirishda, g'azablantirishda va birlashtirishda davom etadi, chegaralarni kesib o'tadi va avlodlar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. S.F.Abdirasilov. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi. - T.: «Fan va texnologiya», 2012, 8-7 bet.
2. Zarina, Muhammadiyeva, and Qayumova Sabina. "THE PRACTICAL IMPORTANCE OF TYPES AND GENRES OF FINE ARTS IN HUMAN LIFE." *Universum: технические науки* 11-5 (92) (2021): 90-91.